DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-84-51

УДК 338.439:338.124.4:330.34

АНТИКРИЗОВА АРХІТЕКТУРА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ: КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ІНТЕГРАЦІЇ КРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ТА ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

ANTI-CRISIS ARCHITECTURE OF FOOD SECURITY: A CONCEPTUAL MODEL FOR INTEGRATING CRISIS MANAGEMENT AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

Пріб Катерина Анатоліївна
доктор економічних наук, професор,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-2075-0020

Prib Kateryna
National University of Kyiv-Mohyla Academy

У статті здійснено теоретичне обґрунтування сутності антикризової архітектури забезпечення продовольчої безпеки та запропоновано концептуальну модель її формування на засадах інтеграції антикризового управління на рівні підприємств і антикризового регулювання на макрорівні. Розкрито зміст поняття антикризової архітектури продовольчої безпеки як структурно організованої системи інституцій, механізмів та інструментів, спрямованих на підтримання стійкості продовольчих систем і стабільності процесів виробництва, розподілу та доступності продовольства. Визначено ключові принципи її функціонування: системності, адаптивності, багаторівневості, інституційної узгодженості, координації та інтеграції, інноваційності та сталого розвитку. Систематизовано інструменти антикризової архітектури та визначено їх значення для підвищення стійкості аграрного виробництва і забезпечення продовольчої безпеки.

Ключові слова: антикризова архітектура, антикризове управління, антикризове регулювання, продовольча безпека, продовольчі системи, сталий розвиток, цілі сталого розвитку, аграрний сектор, кризи, модель.

The article provides a theoretical substantiation of the essence of the anti-crisis architecture of food security and proposes a conceptual model for its formation based on the integration of crisis management at the enterprise level and anti-crisis regulation at the macro level. The concept of the anti-crisis architecture of food security is interpreted as a structurally organized system of institutions, mechanisms, and instruments aimed at maintaining the resilience of food systems and ensuring the stability of food production, distribution, and accessibility. The study identifies the key principles that should underpin the functioning of such an architecture, including the principles of systemicity, adaptability, multi-level governance, institutional coherence, coordination and integration, innovativeness, and sustainable development. These principles form the conceptual basis for strengthening the resilience of food systems under conditions of increasing global instability and crisis challenges. A conceptual model of the anti-crisis architecture of food security is developed, reflecting the interaction between the crisis environment, the subsystems of crisis management and crisis regulation, and the integration contour that ensures coordination between different levels of decision-making. Particular attention is paid to the role of monitoring and early warning systems, which enable the timely identification of destabilizing factors and the implementation of appropriate response mechanisms. The instruments of the anti-crisis architecture are systematized according to the nature of their impact on food systems. In particular, institutional, economic, organizational-managerial, innovation-technological, and socio-ecological instruments are distinguished. Their integrated application contributes to strengthening the resilience of agricultural production, stabilizing food markets, and improving food accessibility for the population. The results of the study demonstrate that the development and effective functioning of the anti-crisis architecture of food security can serve as an important mechanism for enhancing the resilience of food systems and ensuring the achievement of sustainable development goals in the context of modern global challenges and crises.

Keywords: anti-crisis architecture, crisis management, anti-crisis regulation, food security, food systems, sustainable development, sustainable development goals, agricultural sector, crises, model.

© Пріб К. А., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Постановка проблеми. У сучасних умовах посилення глобальної нестабільності проблема забезпечення продовольчої безпеки набуває особливої актуальності. Стійкість функціонування продовольчих систем дедалі більше залежить від здатності економік ефективно реагувати на кризові явища, що виникають як на національному, так і на глобальному рівнях. Особливої актуальності зазначена проблема набуває для України, яка є одним із важливих учасників світових продовольчих ринків і водночас зазнає значного впливу війни, економічних та інфраструктурних потрясінь, що ускладнюють функціонування аграрного сектору та створюють додаткові виклики для забезпечення стабільності виробництва продовольства і доступності продуктів харчування.

Однак, сучасні складнощі щодо забезпечення продовольчої безпеки не стали виключно українською проблемою. Адже у світовому масштабі спостерігається посилення глобальної конкуренції за природні ресурси, прискорення кліматичних змін, виникнення нових військово-політичних конфліктів, енергетичних криз та інших форм економічної й соціальної турбулентності, які наочно демонструють вразливість ресурсної бази виробництва продовольства. Події останніх років показали, що ресурси, необхідні для функціонування аграрного сектору, можуть втрачатися або обмежуватися як поступово під впливом кліматичних трансформацій, так і раптово – внаслідок воєнних, економічних, соціальних, біологічних чи інфраструктурних потрясінь. За таких умов забезпечення продовольчої безпеки не може ґрунтуватися виключно на нарощуванні обсягів виробництва, а повинно базуватися на принципах сталого розвитку, що передбачають раціональне використання ресурсів, екологічну збалансованість та довгострокову стійкість продовольчих систем. Сукупно це обумовило актуальність та значимість наукового дослідження питань інтеграції кризового управління та цілей сталого розвитку задля забезпечення продовольчої безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення проблематики забезпечення продовольчої безпеки і досягнення цілей сталого розвитку в умовах перманентного впливу криз набуло у вітчизняній і зарубіжній науці значного поширення. Так, Д. Тендалл, Й. Йорін, Б. Копайнскі у своїх дослідженнях запропонували визначення стійкості продовольчої системи [1], авторський колектив на чолі з К. Уджвал дослідив еволюцією методології її оцінювання [2], а І. Хуан із співавторами провели емпіричне дослідження впливу раптових шоків на системи постачання продовольства [3].

Низка авторів розвинула думку, що продовольчу безпеку не слід розглядати виключно як факт наявності продовольства, адже це явище значно багатогранніше. Так, В. Іванченков, О. Глушков та А. Подсоха проаналізували продовольчу безпеку крізь призму цілей сталого розвитку [4]. В свою чергу Н. Васильєва та Дж. Краузе розширили наукові погляди на сценарне моделювання безпеки через споживання, виробництво, кормову базу та зовнішню торгівлю [5]. І. Андрощук, О. Тимкович, С. Халін та О. Шарах обґрунтували міжсекторальний характер продовольчої безпеки та її залежність від державної політики, експорту, інновацій і міжнародної кооперації [6].

Лейтмотивом сучасної наукової думки є усвідомлення того, що проблематика продовольчої безпеки нерозривно пов’язана із виникненням та поширенням криз. Тому її забезпечення має ставати органічною метою антикризового управління та регулювання. Так, К. Боратинською дослідила ризики, які впливають на продовольчу безпеку з позицій стійкості та адаптації [7]. М. Хаджі та Ф. Хімпель проаналізували причини продовольчої вразливості, наслідки криз, стратегії реагування та можливості інтеграції принципів «сталого розвитку» та «стійкості» у продовольчих ланцюгах [8]. Роль антикризового управління саме як ключового елементу забезпечення стійкості аграрного сектору та його здатності виробляти продовольчі продукти досліджували С. Халатур із співавторами [9]. В свою чергу Григорян Р. систематизував ключові принципи антикризового управління та структурував сукупність антикризових заходів за фазами кризи на превентивні, реактивні та посткризові [10]. Велика когорта науковців досліджували й інші аспекти антикризових впливів на продовольчу безпеку.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, присвячених проблемам продовольчої безпеки, антикризового управління та сталого розвитку, питання формування комплексного підходу до забезпечення продовольчої безпеки в умовах поєднання іррегулярних, циклічних та системних криз залишаються недостатньо розробленими. Зокрема, потребує подальшого наукового обґрунтування інтеграція антикризового

управління на рівні підприємств та антикризового регулювання на рівні держави і міжнародних інституцій у межах єдиної системної архітектури забезпечення продовольчої безпеки. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває визначення сутності та розроблення концептуальної моделі антикризової архітектури забезпечення продовольчої безпеки, що дозволить узгодити інструменти антикризового управління та регулювання, підвищити стійкість продовольчих систем до кризових явищ та сприяти досягненню цілей сталого розвитку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є наукове обґрунтування сутності антикризової архітектури забезпечення продовольчої безпеки та розроблення концептуальної моделі інтеграції антикризового управління на рівні підприємств і антикризового регулювання на макрорівні в контексті досягнення цілей сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вихідною умовою забезпечення продовольчої безпеки є стабільність та стійкість «продовольчої системи» [1]. При цьому у широкому понятті «продовольчої системи» доцільно вирізняти конкретні «системи постачання» («supply systems»), які включають канали, інститути та інфраструктуру, через які продовольство доходить до споживача [3]. Системи постачання сукупно створюють модель продовольчої безпеки через споживання, виробництво, кормову базу та зовнішню торгівлю, яка наочно демонструє взаємозв'язок між змінами у структурі харчування населення, тваринництвом і торговельним балансом [5].

«Стабільність» продовольчої системи та відокремлених систем постачання означає витривалість, тоді як «стійкість» («resilience») – здатність функціонувати в умовах невизначеності та забезпечувати всіх достатньою, належною та доступною їжею попри різні, зокрема непередбачувані, потрясіння [1]. Стійкість залежить від рівня розвитку виробничих сил та, водночас, впливу глобальних та регіональних шоків (криз), що робить її наріжним каменем для вироблення політик і планів забезпечення продовольчої безпеки [2]. До шоків, які впливають на стійкість продовольчої системи в цілому та окремих систем постачання, належать пандемії, кліматичні зміни, природні катастрофи, геополітичні конфлікти та війни [3], процеси різкої трансформації аграрного ринку та деглобалізації, сучасні негативні зміни в міжнародній кооперації та торгівлі [6], чисельні інші ризики фінансово-економічного, екологічного, соціального характеру [7]. Кризові шоки призводять до «продовольчої вразливості» у ланцюгах постачання, тому усунення їх негативних наслідків вимагає інтеграції принципів «сталого розвитку», «стійкості» та антикризових впливів [8], що сприятиме самозабезпеченню продовольством окремих регіонів та цілих держав, належному рівню постачання продуктів харчування різним верствам та групам населення [4]. В основі цього процесу лежить побудова антикризової архітектури продовольчої безпеки.

Термін «архітектура» у вузькому, найбільш поширеному сенсі, використовується перш за все в будівництві, де означає мистецтво та, водночас, науку проєктування, спорудження та художнього оформлення різноманітних будівель, споруд, житлових і нежитлових комплексів тощо. Однак, в сучасному світі цей термін давно вийшов за межі виключно будівництва і широко застосовується з інших сферах суспільного життя. Досить часто у науковій літературі та аналітичних дослідженнях зустрічаються вирази на кшталт «архітектура управління», «архітектура національної безпеки», «архітектура інституцій», «архітектура сучасної політики» тощо. У цих випадках поняття «архітектура» використовується не у традиційному значенні, пов'язаному з будівельною галуззю, а для опису структурної побудови, принципів організації та механізмів взаємодії елементів складних соціально-економічних відносин, систем чи процесів. Адже в широкому сенсі цього слова «архітектура» може позначати певним чином структуровану організацію елементів якоїсь системи, які взаємодіючи між собою забезпечують функціонування і розвиток цієї системи. У цьому разі архітектура показує, які елементи входять в систему, як вони взаємопов'язані та взаємодіють і, в решті решт, яку структуровану систему утворюють.

Тому антикризову архітектуру забезпечення продовольчої безпеки доцільно розглядати як структурно організовану систему інституцій, механізмів та інструментів антикризового управління і антикризового регулювання, спрямованих на підтримання стійкості продовольчих систем та забезпечення стабільності процесів виробництва, розподілу і доступності продовольства на засадах концепції сталого розвитку.

Антикризове управління та регулювання має засновуватися на низці принципів. Зокрема до ключових із них відносіть системний підхід, розвиток людського та інтелектуального капіталу, підвищення інноваційної активності, ефективну взаємодію зі стейкхолдерами та стратегічне планування. Такі принципи можуть бути інтегровані у стратегічну систему розвитку аграрного сектору та дозволяють формувати комплексну систему управлінських рішень, спрямованих не лише на подолання кризових явищ, але й на формування довгострокової стійкості підприємства [10].

Антикризова архітектура продовольчої безпеки також має засновуватися на низці дотичних та, водночас, дещо відмінних фундаментальних принципів, передусім системності, адаптивності, багаторівневості, інституційної узгодженості, координації та інтеграції, інноваційності та сталого розвитку.

За принципом системності продовольчу безпеку необхідно розглядати як сукупність складних багаторівневих продовольчих систем, у межах яких взаємодіють аграрні товаровиробники, підприємства з переробки сільськогосподарських продуктів та виробництва продовольства, суб'єкти логістики та інфраструктури, суб'єкти торговельної мережі та ринків збуту, фінансові інституції, органи державного регулювання і контролю тощо. Виникнення проблем в одному сегменті такої системи призводить до ланцюгової реакції та їх поширення на інші сегменти. Наприклад, під час посухи, коли знижується врожайність, це впливає не лише на виробництво, а й на логістику, торгівлю тощо. Тому забезпечення антикризової стійкості цих продовольчих систем можливе лише за умови комплексного врахування взаємозв'язків між усіма їхніми елементами.

Принцип адаптивності витікає з потреби продовольчих систем бути здатними швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища та виникнення чинників чи предикторів криз, зокрема військових конфліктів, кліматичних ризиків, порушення логістичних ланцюгів, соціальних, економічних, міграційних, політичних чи інших викликів тощо. Це вимагає гнучкості в прийнятті управлінських рішень, диверсифікації виробництва, запровадженні інновацій, використання сучасних інструментів антикризового управління та управління ризиками. Наприклад, після руйнування логістики в результаті війни підприємства переходять на інші канали постачання або змінюють структуру виробництва.

У відповідності до принципу багаторівневості функціонування антикризової архітектури передбачає чітке розмежування та одночасну взаємодію різних рівнів реагування на кризові явища та процеси. Так, на рівні окремих суб'єктів господарювання має реалізуватися антикризове управління, спрямоване на адаптацію виробничих процесів до змін внутрішнього і зовнішнього середовища, тоді як на рівні держави, галузей, регіонів та міжнародних інституцій прерогатива належить антикризовому регулюванню через економічні, правові та інституційні механізми. Прикладом реалізації цього принципу може слугувати ситуація, за якої підприємства змінюють структуру посівів, а держава одночасно запроваджує програми підтримки або страхування врожаю.

Принцип інституційної узгодженості передбачає, що ефективність антикризової архітектури значною мірою залежить від узгодженості інституційного підґрунтя, зокрема законодавчих норм, економічних стимулів і преференцій, регуляторних механізмів та загалом діяльності різних інституцій. Наприклад, податкові стимули, торговельні преференції або обмеження, програми підтримки інновацій тощо мають узгоджено впливати на розвиток аграрного виробництва, унеможливлюючи різновекторність впливів аграрної політики. Також необхідно забезпечувати стабільність і прозорість інституційних правил, що спрятиме поліпшенню взаємодії між різними учасниками продовольчих систем і зменшенню ризиків розбалансування цих систем.

Принцип координації та інтеграції поряд із інституційною узгодженістю вимагає узгодженості функціонування різних суб'єктів продовольчих систем. Саме для дотримання цього принципу передбачається, що інтеграційний контур забезпечує координацію між антикризовим управлінням на мікрорівні та антикризовим регулюванням на макрорівні шляхом обміну інформацією, узгодження інструментів антикризового впливу та формування зворотного зв'язку між учасниками системи. Наприклад, коли через галузеві асоціації аграрії передають інформацію про проблеми з логістикою, після чого держава коригує транспортні або експортні правила.

Принцип інноваційності підкреслює, що у сучасному світі ключовою умовою ефективності функціонування та забезпечення стійкості продовольчих систем є впровадження інноваційних технологій та техніки у сфері

аграрного виробництва, логістики, енергозабезпечення та управління ресурсами, що сприяє підвищенню продуктивності господарської діяльності, зменшенню втрат, формуванню більш стійких моделей функціонування аграрного сектору в цілому та окремих його елементів. Наприклад, впровадження систем точного землеробства або нових сортів культур дозволяє підвищити врожайність в умовах кліматичних змін;

Принцип сталого розвитку для побудови антикризової архітектури продовольчої безпеки є найбільш значимим. Адже, основна мета побудови і функціонування усієї антикризової архітектури полягає у забезпеченні балансу між економічною ефективністю аграрного виробництва, соціальною стабільністю суспільства та збереженням природних ресурсів. Наприклад, використання технологій ощадливого землеробства забезпечує виробництво продовольства без виснаження ґрунтів. Цей принцип показує, що продовольчу безпеку потрібно розглядати не лише з позиції забезпечення достатнього обсягу виробництва продовольства, а й з огляду на необхідність формування стійких продовольчих систем у довгостроковій перспективі.

Виходячи із сутності антикризової архітектури забезпечення продовольчої безпеки концептуальна модель її реалізації має відображати системну взаємодію чинників середовища криз, механізмів антикризового управління і регулювання, а також інституційних інструментів координації, спрямованих на формування стійких продовольчих систем (див. рис. 1).

У контексті запропонованої моделі середовище криз формує зовнішні умови функціонування продовольчих систем та виступає джерелом нестабільності. Воно утворюється під впливом економічних криз, кліматичних змін, логістичних колапсів, енергетичних дисбалансів, соціально-демографічних ризиків, військових конфліктів та інші дестабілізуючих процесів, які можуть безпосередньо або опосередковано впливати на виробництво, розподіл і доступність продовольства.

Оскільки джерела нестабільності можуть мати не лише явний, а й прихований характер, важливою складовою антикризової архітектури має стати система моніторингу та раннього попередження, що включає ланцюжок дій, поданий на рис. 2.

Моніторинг може включати спостереження за врожайністю, моніторинг кліматичних ризиків, аналіз продовольчих цін, оцінку запасів продовольства, аналіз логістичних ризиків тощо. Зокрема, найбільш значимими у світі нині є системи моніторингу FAO Global Information and Early Warning System (GIEWS) та Famine Early Warning Systems Network (FEWS NET), які утворюють дієве підґрунтя для антикризової архітектури продовольчої безпеки.

У відповідь на дію чинників криз по результатах моніторингу необхідно формувати антикризову архітектуру забезпечення продовольчої безпеки, яка складається з двох взаємопов’язаних підсистем – антикризового управління та антикризового регулювання. Підсистема антикризового управління функціонує на мікрорівні, тоді як підсистема антикризового регулювання – на рівні держави, регіонів, галузей.

Антикризове управління виступає інструментом формування стійкого фінансового механізму, який дозволяє аграрним підприємствам адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Воно має бути інтегрованим у стратегічну систему управління підприємством і передбачати не лише реакцію на кризу, але й превентивні заходи. Водночас механізми і заходи антикризового регулювання повинні виступати важливим інструментом забезпечення довгострокової стабільності аграрного сектору в цілому та підвищення його конкурентоспроможності [9].

У обох підсистемах антикризової архітектурі забезпечення продовольчої безпеки необхідно застосовувати комплекс інструментів, які функціонують на різних рівнях впливу та спрямовані на підвищення стійкості продовольчих систем до кризових явищ. При цьому інструменти антикризового управління спрямовані на адаптацію діяльності суб’єктів господарювання до нестабільних умов функціонування. Натомість інструменти антикризового регулювання застосовуються з метою стабілізації функціонування аграрного сектору в цілому, а також продовольчих ринків.

Усю сукупність інструментів антикризової архітектури можна з певною часткою умовності систематизувати у п’ять груп за характером їх впливу на функціонування продовольчих систем: інституційні, економічні, організаційно-управлінські, інноваційно-технологічні та соціально-екологічні.

Інституційні інструменти спрямовані на формування організаційних та нормативних умов функціонування продовольчих систем. До цієї групи можна віднести інструменти

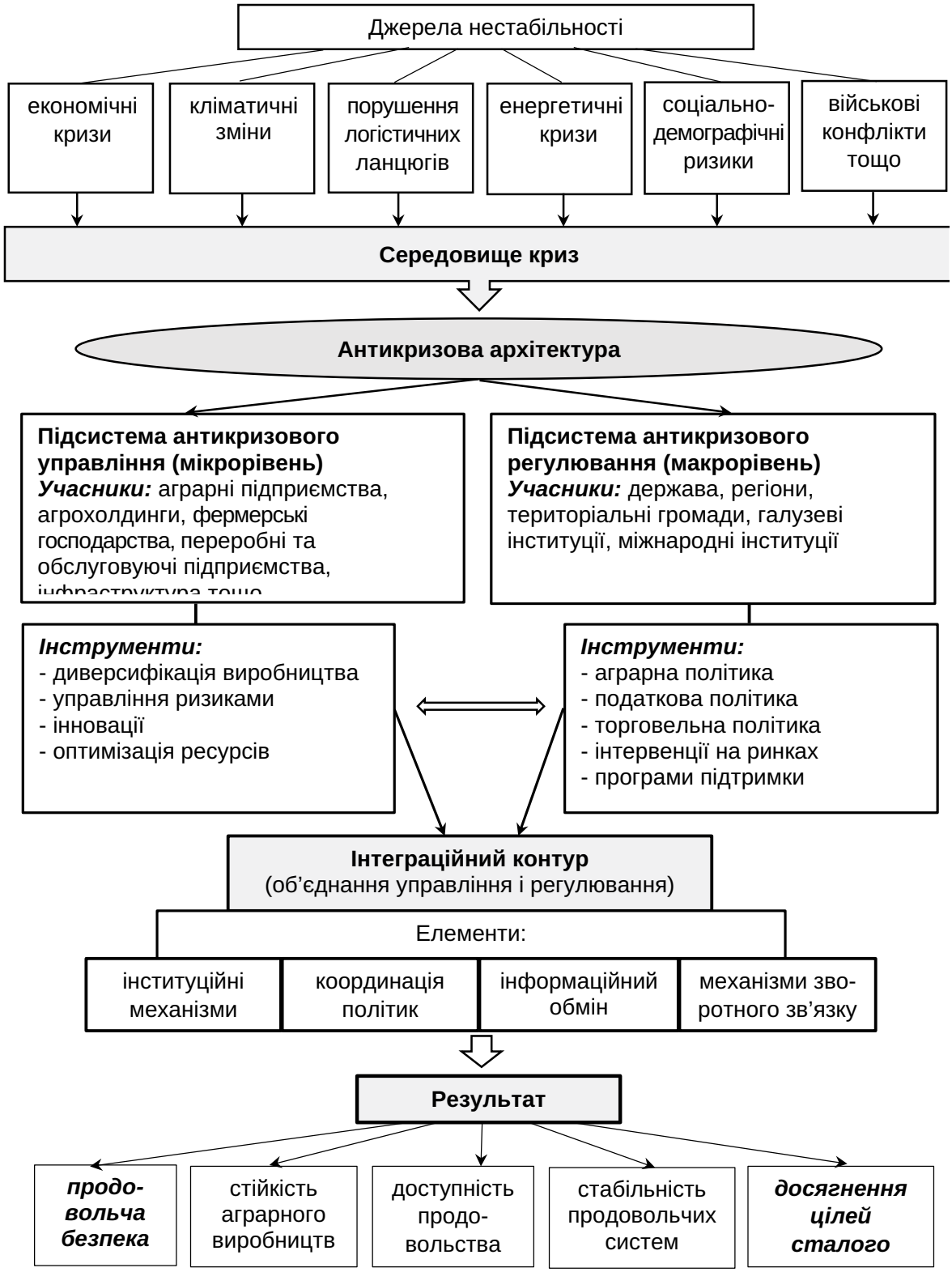

Рис. 1. Концептуальна модель антикризової архітектури забезпечення продовольчої безпеки

Джерело: сформовано автором

державної аграрної політики, нормативно-правове регулювання аграрної діяльності та продовольчих ринків, діяльність галузевих асоціацій, реалізацію міжнародних продовольчих програм, інструментарій координаційної політики у сфері продовольства.

Економічні інструменти антикризової архітектури передбачають використання фінансо-

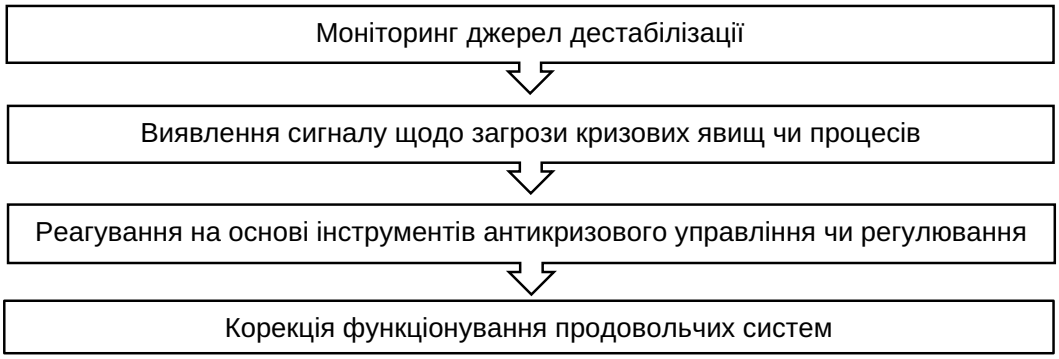

Рис. 2. Система моніторингу та раннього реагування Концептуальна модель антикризової архітектури забезпечення продовольчої безпеки

Джерело: сформовано автором на основі [3-4; 8–9]

вих і ринкових механізмів впливу на виробництво та розподіл продовольства. Включають податкові стимули, субсидії та дотації виробникам та іншим учасникам ринку, державні закупівлі продовольства, кредитні програми для аграрного сектору, ринкові інтервенції тощо.

Організаційно-управлінські інструменти спрямовані на підвищення ефективності управління аграрним виробництвом та продовольчими системами. До них належать засоби диверсифікації виробництва, система управління ризиками, стратегічне та індикативне планування, формування продовольчих резервів, розвиток логістичних систем тощо.

Інноваційно-технологічні інструменти сприяють підвищенню продуктивності аграрного виробництва та адаптації до кризових умов. Вони включають систему точного землеробства, цифровізацію аграрного виробництва, розвиток систем зрошення, розвиток енергоефективних технології, селекційні та біотехнологічні інновації.

Соціально-екологічні інструменти антикризової безпеки забезпечують реалізацію принципів сталого розвитку у функціонуванні продовольчих систем, містять інструментарій раціоналізації витрачання природних ресурсів, екологічні стандарти виробництва, підтримку продовольчої доступності для населення, програми розвитку сільських територій, адаптацію аграрного виробництва до кліматичних змін тощо.

У світовій практиці є багато прикладів ефективного використання інструментів антикризової архітектура продовольчої безпеки. Передусім це створення стратегічних резервів продовольства, які формуються багатьма державами у вигляді запасів зерна та інших базових продуктів для стабілізації продовольчих ринків у кризові періоди. Такі резерви дозволяють компенсувати тимчасове скорочення виробництва, згладжувати цінові коливання та забезпечувати продовольчу доступність для населення. В багатьох країнах активно впроваджуються програми підтримки фермерів через інструменти прямих субсидій, пільгових кредитів, компенсацію вартості техніки або інвестиційних програм модернізації аграрного виробництва. Вони спрямовані на підтримання виробничого потенціалу аграрного сектору економіки під час економічних або політичних криз. Також активно застосовується інструментарій страхування сільськогосподарських ризиків, зокрема діють програми страхування врожаю та доходів фермерів від кліматичних, природних і ринкових ризиків. Часто держава частково субсидує страхові платежі, що підвищує фінансову стійкість аграрних підприємств у кризових умовах. Впливовим інструментом антикризової архітектури стає інвестування в аграрну інфраструктуру через реалізацію державних та міжнародних програм розвитку логістики, зрошувальних систем, енергетичної інфраструктури та цифрових платформ управління аграрним виробництвом. Такі інвестиції підвищують адаптивність продовольчих систем до кліматичних і економічних криз. Активно використовується інструментарій регулювання зовнішньої торгівлі продовольством, коли у кризових ситуаціях держави можуть застосовувати експортні обмеження, тарифні інструменти або спеціальні торговельні режими для стабілізації внутрішнього продовольчого ринку та запобігання дефіциту продовольства.

Взаємодія між підсистемами антикризового управління та антикризового регулювання забезпечується через інтеграційний контур, який забезпечує:

– узгодження інструментів різних рівнів, зокрема антикризового управління на рівні підприємств та інструментів антикризового регулювання на рівні держави і галузевих інституцій, що дозволяє уникати суперечностей між управлінськими рішеннями бізнесу та регуляторною політикою держави, регіонів, територіальних громад тощо;

– синхронізація рішень управлінських і регуляторних рішень, що приймаються різними суб'єктами продовольчих систем, їх узгодження у часі та змісті, що підвищує ефективність реагування на кризові явища;

– інформаційний обмін через забезпечення циркуляції інформаційних потоків між підприємствами, галузевими організаціями та державними інституціями щодо стану продовольчих ринків, ресурсного забезпечення та ризиків, що дозволяє формувати більш обґрунтовані управлінські та регуляторні рішення;

– зворотний зв'язок, що дозволяє оцінити ефективність застосовуваних інструментів управління та регулювання, уможливлює своєчасне коригування політики та управлінських дії залежно від змін у продовольчих системах.

Функціонування антикризової архітектури продовольчої безпеки сприятиме зміцненню стійкості аграрного виробництва, підтриманню стабільності продовольчих систем, підвищенню доступності продовольства для населення, а головне – забезпечення продовольчої безпеки та реалізації цілей сталого розвитку.

Висновки. Антикризову архітектуру продовольчої безпеки доцільно розглядати як структурно організовану систему інституцій, механізмів та інструментів антикризового управління і регулювання, спрямованих на підтримання стійкості продовольчих систем та забезпечення стабільності процесів виробництва, розподілу і доступності продовольства. Її функціонування повинно базуватися на принципах системності, адаптивності, багаторівневості, інституційної узгодженості, координації та інтеграції, інноваційності та сталого розвитку, що забезпечують комплексний підхід до реагування на сучасні кризові виклики. Запропонована концептуальна модель антикризової архітектури відображає взаємодію середовища криз, підсистем антикризового управління та антикризового регулювання, а також інтеграційного контуру, який забезпечує узгодження управлінських і регуляторних інструментів. Інструменти антикризової архітектури включають інституційні, економічні, організаційно-управлінські, інноваційно-технологічні та соціально-екологічні різновиди, однак лише їх комплексне застосування дозволяє підвищити стійкість аграрного виробництва, стабілізувати продовольчі ринки та забезпечити доступність продовольства для населення. Формування та ефективне функціонування антикризової архітектури забезпечення продовольчої безпеки створює необхідні передумови для підвищення стійкості продовольчих систем, зміцнення стабільності аграрного виробництва та досягнення цілей сталого розвитку в умовах зростаючих глобальних кризових викликів.

Перспективи подальших наукових досліджень доцільно пов'язати з розробленням практичних механізмів реалізації антикризової архітектури продовольчої безпеки, а також із оцінюванням ефективності застосування різних інструментів антикризового управління і регулювання у забезпеченні стійкості продовольчих систем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Tendall D.M., Joerin J., Kopainsky B., Edwards P., Shreck A., Le Q.B., Kruetli P., Grant M., Six J.. Food system resilience: defining the concept. *Global Food Security*. 2015. Vol. 6. P. 17–23. DOI: https://doi.org/10.1016/j.gfs.2015.08.001.

2. Ujjwal K. C., Campbell-Ross H., Godde C., Friedman R., Lim-Camacho L., Crimp S. A systematic review of the evolution of food system resilience assessment. *Global Food Security*. 2024. DOI: https://doi.org/10.1016/j.gfs.2024.100744.

3. Huang I. Y. et al. Resilience of food supply systems to sudden shocks: a global review and narrative synthesis. *Global Food Security*. 2025. DOI: https://doi.org/10.1016/j.gfs.2025.100842.

4. Ivanchenkov V., Hlushkov O., Podsokha A. Ensuring food security of Ukraine in the context of sustainable development. *Baltic Journal of Economic Studies*, 10 (4), 211-218. 2024. DOI: https://doi.org/10.30525/2256-0742/2024-10-4-211-218.

5. Vasylieva N., Krause J. Models on providing food security: case of Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 2018. Vol. 16, № 4. P. 223–232. DOI: https://doi.org/10.21511/ppm.16 (4).2018.28.

6. Андрощук І., Данилишин Б., Дріуеш Н., Тимкович О., Халін С., Шараг О. Продовольча безпека України та трансформація аграрного ринку: взаємозв'язки та виклики глобальних загроз. *Журнал Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*. 12, 4 (Груд 2025), 151–161. DOI: https://doi.org/10.15330/jpnu.12.4.151-161.

7. Boratyńska K. Risk challenges and their impact on the sustainable food security system: lessons learned from the COVID-19 pandemic. *Sustainability*. 2024. Vol. 17, № 1. Article 226. DOI: https://doi.org/10.3390/su17010226.

8. Haji M., Himpel F. Building resilience in food security: sustainable strategies post-COVID-19. *Sustainability*. 2024. vol. 16, № 3. Article 995. DOI: https://doi.org/10.3390/su16030995.

9. Халатур, С., Качула, С., Олексюк, В., Кравченко, М., Клименко, С. Антикризове управління як основа формування фінансового механізму сталого розвитку аграрного бізнесу. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 5(52), 413–432. DOI: https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.52.2023.4169.

10. Григорян Р.Х. Науково-прикладні засади антикризового управління сільськогоспо-дарськими підприємствами. *Економіка та управління АПК*. 2025. № 1. С. 152–165. DOI: https://doi.org/10.33245/2310-9262-2025-197-1-152-165.

REFERENCES:

1. Tendall D.M., Joerin J., Kopainsky B., Edwards P., Shreck A., Le Q.B., Kruetli P., Grant M., Six J. (2015) Food system resilience: defining the concept. *Global Food Security*, vol. 6. P. 17–23. DOI: https://doi.org/10.1016/j.gfs.2015.08.001.

2. Ujjwal K. C., Campbell-Ross H., Godde C., Friedman R., Lim-Camacho L., Crimp S. (2024) A systematic review of the evolution of food system resilience assessment. *Global Food Security*. DOI: https://doi.org/10.1016/j.gfs.2024.100744.

3. Huang I. Y. et al. (2025) Resilience of food supply systems to sudden shocks: a global review and narrative synthesis. *Global Food Security*. DOI: https://doi.org/10.1016/j.gfs.2025.100842.

4. Ivanchenkov V., Hlushkov O., Podsokha A. (2024) Ensuring food security of Ukraine in the context of sustainable development. *Baltic Journal of Economic Studies*, 10(4), 211-218. DOI: https://doi.org/10.30525/2256-0742/2024-10-4-211-218.

5. Vasylieva N., Krause J. (2018) Models on providing food security: case of Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, vol. 16, № 4. P. 223–232. DOI: https://doi.org/10.21511/ppm.16(4).2018.28.

6. Androshchuk I., Danylyshyn B., Driuesh N., Tymkovych O., Khalin S., Sharah O. (2025) Prodovolcha bezpeka Ukrainy ta transformatsiia ahrarnoho rynku: vzaiemozviazky ta vyklyky hlobalnykh zahroz [Food security of Ukraine and the transformation of the agricultural market: interrelationships and challenges of global threats]. *Zhurnal Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stefanyka* [Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University], vol. 12(4), pp. 151–161. DOI: https://doi.org/10.15330/jpnu.12.4.151-161.

7. Boratyńska K. (2024) Risk challenges and their impact on the sustainable food security system: lessons learned from the COVID-19 pandemic. *Sustainability*, vol. 17, № 1. Article 226. DOI: https://doi.org/10.3390/su17010226.

8. Haji M., Himpel F. (2024) Building resilience in food security: sustainable strategies post-COVID-19. *Sustainability*, vol. 16, № 3. Article 995. DOI: https://doi.org/10.3390/su16030995.

9. Khalatur S., Kachula S., Oleksiuk V., Kravchenko M., Klymenko S. (2023) Antykryzove upravlinnia yak osnova formuvannia finansovoho mekhanizmu staloho rozvytku ahrarnoho biznesu [Anti-crisis management as a basis for the formation of a financial mechanism for sustainable development of agricultural business]. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, vol. 5(52), pp. 413–432. DOI: https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.52.2023.4169.

10. Hryhorian R. Kh. (2025) Naukovo-prykladni zasady antykryzovoho upravlinnia silskohospodarskymy pidpryiemstvamy [Scientific and applied principles of anti-crisis management of agricultural enterprises]. *Ekonomika ta upravlinnia APK* [Economics and Management of Agro-Industrial Complex], no. 1, pp. 152–165. DOI: https://doi.org/10.33245/2310-9262-2025-197-1-152-165.

Дата надходження статті: 15.03.2026
Дата прийняття статті: 02.04.2026
Дата публікації статті: 06.04.2026